

N:o 94.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående aftal med Norge om gemensamma undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt; gifven Stockholms slott den 15 mars 1907.

Under åberopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för sin del medgifva,

att Kungl. Maj:t må träffa aftal med Norge om föranstaltande af gemensamma undersökningar af åtskilliga förhållanden rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt i öfverensstämmelse med i statsrådsprotokollet omförmälda öfverenskommelse den 19 januari och den 6 februari 1907 med däri angifna förutsättningar.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

G U S T A F.

Julius Juhlin.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1907.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
DYRSSEN,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
JUHLIN,
SWARTZ.

Efter gemensam beredning med hans excellens herr ministern för utrikes ärenden anförde departementschefen, statsrådet Juhlin:

Genom konventionen den 26 oktober 1905 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbete m. m. blef den i bägge rikena gällande lagen af år 1883 rörande flyttlapparna, hvilken lag utsträckts att gälla intill utgången af år 1907, förlängd på ytterligare tio år. I afseende å lagens tillämpning under denna tidrymd från och med år 1908 gjordes dock den inskränkning, att de svenska lapparna, som enligt 1883 års lag äga att med sina renar flytta öfver till Norge den 1 maj, icke vidare skola, utan vederbörande jordägares eller brukares samtycke, äga verkställa sådan flyttning före den 15 juni,

där ej ovanliga väderleksförhållanden nödvändiggöra tidigare flyttning; dock att Sverige äger rätt att på sin bekostnad genom skiljedom få afgjort, om och i hvilken utsträckning det må vara nödvändigt för de svenska lapparna att, oberoende af ovanliga väderleksförhållanden, företaga flyttning öfver till Norge före den 15 juni.

Emellertid hafva, på sätt jag till statsrådsprotokollet för den 16 juni 1906 haft anledning anmäla, en stor del af de till Norge flyttande lapparna inom Enontekis och Juckasjärvi socknar, enligt meddelande från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, förklarar, att det är omöjligt att företaga flyttningen till Norge så sent som den 15 juni.

Då det på grund af hvad sålunda från nämnda lappars sida anförts syntes vara angeläget att å ort och ställe utreda, om och i hvilken utsträckning det kunde vara nödvändigt för de svenska lapparna att flytta öfver till Norge före den 15 juni, förordnade Kungl. Maj:t nämnda den 16 juni 1906 på min hemställan en kommission bestående af landshöfdingen K. J. Bergström, kyrkoherden K. V. Karnell och lappfogden, länsmannen O. H. J. Hultin att, såvidt anginge lapparna inom Enontekis och Juckasjärvi socknar, verkställa en noggrann undersökning i angifna hänseende samt därom till Kungl. Maj:t afgifva berättelse.

I december 1906 inkom kommissionen med sitt betänkande och anförde däri bland annat, att kommissionen funnit genom äldre skriftliga bevis och lapparnas utsagor ådagalagdt, att en mängd Juckasjärvi- och Karesuandolappar, som utgjort flertalet af de till Tromsö amt öfverflyttande, under äldre tider och ända till våra dagar redan i maj öfvergått riksgränsen och å lämpliga platser å norsk grund i skogklädda dalar intill riksgränsfjällen låtit vajorna kalfva. Då nämnda lappars renhjordar säkerligen skulle till största delen gå under, om berörda förhållande ändrades, ansåge kommissionen, att samtliga nämnda lappar hade ett oundgängligt behof af att före den 15 juni öfverskrida riksgränsen.

Emellertid hade beskickningen i Kristiania erhållit uppdrag att hos norska regeringen framställa förfrågan, huruvida densamma vore villig deltaga i en gemensam undersökning, om och i hvilken utsträckning jämkningar kunde gentemot lapparna företagas uti ifrågavarande konvention den 26 oktober 1905 närmast med hänsyn till tiden för lapparnas flyttning öfver gränsen.

Denna framställning besvarades tillmötesgående och utsågos landshöfdingen Bergström och envoyén E. A. Günther att i frågan underhandla med de af norska regeringen utsedda fullmäktige, norska sände-

budet i Stockholm Vogt och konstituerade riksadvokaten, lagmannen Kjerschow.

Den 19 januari 1907 framlade dessa emissarier ett förslag, så lydande:

»Undertecknade, som af respektive svenska och norska regeringarna fått i uppdrag att utarbete program för en gemensam undersökning af åtskilliga förhållanden rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö amt att användas såsom material vid eventuella underhandlingar mellan de två rikena, hafva enats om att hemställa följande:

På grundvalen af första kodicillen till gränstraktaten af 1751 och konventionen af den 26 oktober 1905 skall undersökas:

1) om och i hvilken utsträckning det må vara nödvändigt för de svenska lapparna att företaga flyttning till Tromsö amt före den 15 juni. Denna undersökning inbegriper frågan om huruvida en möjligen nu befintlig nödvändighet för inflyttning före den 15 juni kan helt eller delvis aflägsnas genom lämpliga åtgärder från svensk sida, som icke medföra kränkning af lapparnas rätt och välfärd, särskildt med hänsyn till deras renskötsel;

2) i hvilken utsträckning de svenska lapparnas renbete i Tromsö amt har ägt rum såväl i äldre som nyare tider. Härunder skall om möjligt utredas tiden för lapparnas flyttningar vår och höst, för öfvergåendet af riksgränsen och för deras ankomst till och flyttning från deras uppehållsplatser äfvensom å hvilka trakter nämnda lappars renar plägat beta;

3) orsakerna till möjligen inträffade förändringar ifråga om de svenska lapparnas renbete i Tromsö amt med hänsyn till tid, plats och renantal. Härunder ingår en historisk utredning, huru bebyggandet och jordbrukets utveckling, särskildt i Norrbottens län, samt möjligen därmed sammanhängande lagstiftning och andra åtgärder från det allmännas sida hafva under tidernas lopp bidragit till utsträckning af de svenska lapparnas renbete i Tromsö amt;

4) hvilka åtgärder kunna vidtagas för att förebygga skada för de bofasta och flyttlapparna. Härunder ingår undersökning om huruvida med hänsyn till natur- och betesförhållanden anstalter kunna träffas, hvarigenom flyttlapparnas renar under kortare eller längre tider samt i större eller mindre antal kunna hållas samlade i de norska fjälltrakterna, som stöta till riksgränsen, så att renarna ej komma till bebyggda orter;

5) på hvad sätt det kan öfvas kontroll öfver att icke bofastas renar medfölja vid inflyttningen till Norge;

6) möjligheten af åtgärders vidtagande mot missbruk af det i förut

nämnda konvention lämnade tillståndet till inflyttning före den 15 juni på grund af ovanliga väderleksförhållanden;

7) huru tillförlitliga uppgifter å antalet af de renar flyttlapparna ämna föra med sig och å dessas ägare må kunna åstadkommas;

8) en hvar fråga rörande flyttlapparnas renbete, om hvars undersökande kommissarierna enas.

Genom att göra förestående frågor till föremål för gemensamma undersökningar har icke något af rikena erkänt, att dessa frågor äro relevanta med hänsyn till tolkning af de mellan rikena gällande traktater angående renbete, hvarför hänskjutande af dessa frågor till de här föreslagna undersökningarna ej heller skall innebära prejudice för en eventuell skiljedom.

Förutsättningar för förestående förslag äro:

a) att oafsedt bestämmelserna i artikel 2 af konventionen den 26 oktober 1905 lapparna från Enontekis och Juckasjärvi socknar tillåtas flytta till Tromsö amt på tid, som i lagen den 6 juni 1883 bestämmes, från den 1 januari 1908 och intilldess ett och ett halft år förflutit, sedan förut nämnda undersökningar och däraf möjligen föranledda underhandlingar äro bragta till slut eller af det ena riket afbrutna — dock icke längre än till och med 1911. Nämnda tillåtelse gäller icke andra lappar än dem, som hittills hafva flyttat till Tromsö amt, eller deras rättsinnehafvare;

b) att bestämmelserna i artikel 2 af konventionen den 26 oktober 1905 förblifva i gällande kraft under tio år, räknadt från den tidpunkt, då den i a) gifna tillåtelsen till inflyttning före den 15 juni upphör;

c) att förutnämnda gemensamma undersökningar eller däraf möjligen föranledda underhandlingar icke skola kunna utan öfverenskomelse mellan de bägge rikena afbrytas före den 1 januari 1909, före hvilken tid Sverige icke äger att använda sin i artikel 2, punkt 3, i nämnda konvention omförmälda rätt att begära skiljedom.

Med afseende å arbetsordningen m. m. föreslås följande:

I) undersökningarna företagas af två svenska och två norska kommissarier, hvilka, så snart rikena enats om att låta anställa undersökningarna, utses respektive af svenska och norska regeringarna;

II) förhör, resor i terrängen och beskrifningar däröfver företagas af kommissarierna gemensamt, likväl eventuellt af endast en svensk och en norsk kommissarie, därest samtliga kommissarier för uppnående af arbetets hastigare fortgång enas därom;

III) kommissarierna sammanträda första gången å tid och ort, hvarom utrikesministrarna i bägge rikena kunna enas;

IV) kommissariernas sammankomster, förhör och resor m. m. ledas i Sverige af en svensk kommissarie och i Norge af en norsk kommissarie.

I Sverige upptecknas förhandlingarna på svenska språket och i Norge på det norska;

V) kommissarierna böra sines emellan utbyta nödigt material;

VI) hvardera riket äger rätt att antaga sekreterare. Beslut härom i det ena riket meddelas i god tid det andra rikets kommissarier;

VII) båda rikena förplikta sig att i god tid före förhörens början utan kostnad för det andra riket anskaffa och ställa till kommissariernas förfogande det under V) omnämnda material;

VIII) båda rikena förplikta sig att ålägga sina respektive offentliga tjänstemän att gå kommissarierna tillhanda med anskaffande af upplysningar samt att i öfrigt bistå dem;

IX) a) hvart rike betalar godtgörelse till sina kommissarier, deras resekostnader, utgifter för anskaffande af material m. m. Detsamma gäller om utgifter för sekreterare;

b) utgifter, som i anledning af och under de gemensamma förhören och vid synen å stället äfvensom vid däraf föranledda beskrifningar i bägge landen uppstå, såsom till tolk, sakkunniga, vittnen, lokaler, bud m. m. bestridas till hälften af hvardera riket.

Detta förslag är utfärdadt i fyra exemplar, två på svenska språket och två på det norska. Ett exemplar på hvardera språket har öfverlämnats till hvardera rikets representanter.

Kristiania den 19 januari 1907.

Ernst Günther.

Benjamin Vogt.

Karl J. Bergström.

Kjerschow.»

I anledning af detta förslag tillställdes härvarande norske minister från svenska regeringen en promemoria af följande lydelse:

»Det program, som af svenska och norska emissarier upprättats för en gemensam undersökning af åtskilliga förhållanden rörande de svenska lapparnas renbete i Norge att användas såsom material vid eventuella underhandlingar mellan de två rikena, omfattar allenast Tromsö amt.

Svenska regeringen anser sig emellertid icke kunna underlåta att påkalla gemensam utredning angående förhållandena jämväl beträffande de lappar inom Västerbottens län, som hafva hemvist i Vilhelmina, Sorsele och Tärna socknar och pläga med sina renar gå in i Nordlands amt. Om än den i Karlstadkonventionen för flyttningen fastslagna tidpunkten, den 15 juni, under vanliga förhållanden kan anses för dessa lappar tillfredsställande, kunna dock omständigheter inträffa, som göra det till en tvingande nödvändighet att lapparna tidigare få flytta. Där-est nämligen, såsom då och då äger rum, några särskildt varma dagar infalla i början af juni månad, lär det vara så godt som omöjligt att på svenskt område kvarhålla renarna, som af instinkten drivas att uppsöka svalare platser. Visserligen har i konventionen medgifvits lapparna rätt till tidigare flyttning, därest ovanliga väderleksförhållanden nödvändiggöra en sådan åtgärd. I saknad af närmare definition å detta synnerligen sväfvande begrepp »ovanliga väderleksförhållanden» lär emellertid kunna uppstå skilda meningar om, huruvida i det nyss angifna exemplet betingelserna för tidigare flyttning kunna anses föreligga. För att undvika dylika meningsskiljaktigheter och jämväl med hänsyn till de humanitära skälen, finner svenska regeringen synnerligen angeläget, att äfven ifrågavarande lappar må under samma tidsperiod, som skulle gälla beträffande norrbottenslappars flyttning till Tromsö amt, lämnas tillstånd att med sina lappar flytta öfver till Norge före den 15 juni. Dock torde sådant tillstånd ej behöfva afse tiden före den 1 juni.

Beträffande det antal renar, hvarom här är fråga, lär amtmannen i Nordlands amt kunna lämna de säkraste uppgifterna.»

Med anledning häraf sammanträdde ofvannämnda fullmäktige till förnyad öfverläggning och enades därvid om ett tilläggsförslag af den 6 februari 1907, så lydande:

»Efter aflämnande af vårt förslag af den 19 januari innevarande år har från svensk sida bragts å bane, att gemensam undersökning bör äga rum äfven angående de lappar i Västerbottens län, hvilka hafva sin hemort i Vilhelmina, Sorsele och Tärna socknar, och som pläga med sina renar inflytta i Nordlands amt. Det har anförts, att dessa lappar understundom, då särskildt varma dagar inträffa i början af juni månad, äro så godt som urständssatta att hindra renarna från att gå in i Norge

före den 15 juni. Det har därför framhållits, att dessa lappar under den i vårt ofvannämnda förslag omförmälda öfvergångsperiod (»Förutsättningarna» a)) å osedvanligt varma dagar under den första hälften af juni månad böra äga tillstånd att öfverskrida riksgränsen.

De norska underhandlarna anse det visserligen vara ådagalagdt, att nämnda lappar, åtminstone den allra största delen af dem, icke ägt någon rätt från äldre tid att inflytta i Nordlands amt, liksom bemålde underhandlare på grund af föreliggande upplysningar måste antaga, att någon nödvändighet för sådan inflyttning icke förefinnes. De anse sig emellertid kunna tillråda, att inflyttningsfrågan, äfven hvad dessa lappar angår, underkastas en gemensam undersökning. Under en dylik undersökning torde det för hvartera af rikena böra lämnas tillfälle att begära anställande jämväl af en undersökning i öfverensstämmelse med vårt förslag af den 19 januari innevarande år för hvad angår hela Nordlands amt.

Undertecknade hafva öfverenskommit att föreslå en utsträckning af den gemensamma undersökningen på sätt från svensk sida begärts, därvid tillfälle lämnas öppet till sådan ytterligare utsträckning, som af de norska underhandlarne framhållits.

Vi förutsätta därvid, att under den förut nämnda öfvergångstiden (»Förutsättningarna» a)) ingen åtgärd från de norska myndigheternas sida skall komma att företagas i händelse, att en osedvanlig värme under första hälften af juni månad någon gång skulle föranleda inflyttning af svenska lappar från de tre ofvannämnda socknarna till Nordlands amt mellan den 1 och 15 juni.

Detta förslag är utfärdadt i fyra exemplar, två på svenska språket och två på det norska. Ett exemplar på hvartera språket har öfverlämnats till hvartera rikets representanter.

Stockholm den 6 februari 1907.

Ernst Günther.

Benjamin Vogt.

Karl J. Bergström.

Kjerschow.»

Redan den utredning, som nu föreligger, synes ådagalägga angelägenheten att söka åstadkomma en för de svenska flyttlapparna mera tillfredsställande lösning af frågan om renbetesrätten än som gifvits i konventionen af den 26 oktober 1905. För sakens fullständiga utredning anser jag mig dock böra förorda, att fortsatta undersökningar anställas. Det sätt för dessa undersökningars bedrivande, som nu ifrågakämlt, genom svenska och norska kommissarier synes mig också vara lämpligt ur alla synpunkter och särskildt med hänsyn därtill, att härigenom torde lättare banas väg för en öfverenskommelse i ämnet mellan de båda rikena utan att välja den i konventionen för ändamålet anvisade vägen att anlita skiljedomsförfarande.

Konventionen grundar sig emellertid på den af Riksdagen godkända, af delegerade från svensk och norsk sida vid förhandlingar i Karlstad samma år träffade öfverenskommelse i ämnet. Då nu ifrågakämlt förhandlingar med Norge afse att i vissa hänseenden åstadkomma jämkningar uti samma, af Riksdagen godkända bestämmelser, finner jag mig böra tillstyrka Kungl. Maj:t att inhämta Riksdagens bifall till dessa underhandlingar.

De kostnader, som kunna föranledas af de blifvande undersökningarna, torde lämpligen förskjutas af under händer varande medel för att sedermera hos Riksdagen anmälas till ersättning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att för sin del medgifva,

att Kungl. Maj:t må träffa aftal med Norge om föranstaltande af gemensamma undersökningar af åtskilliga förhållanden rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt i öfverensstämmelse med ofvan intagna förslag af den 19 januari och den 6 februari 1907 med däri angifna förutsättningar.

Hvad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnade, att i följd häraf proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflätas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

O. G. Rehn.